

BALWOCHWALSTWO (334) *sb n*

bałwochwalstwo (317), **bałwofalstwo** (17): bałwofalstwo *SeklKat* (12), *MurzNT*, bałwofalstwo : bałwochwalstwo *SeklWyzn* (4 : 1).

bał- (305); boł- (1); bał- : boł- *SkarŻyw* (42 : 1); bał- (305), biał- (7); bał- : biał- *KrowObr* (16 : 2), *BibRadz* (20 : 1), *BielKron* (28 : 2), *SkarŻyw* (41 : 1), *NiemObr* (11 : 1); -chwał- (294), -cbwał- (15); -chwał- : -chwiał- *KrowObr* (16 : 1), *OrzList* (10 : 1), *BibRadz* (20 : 1), *BielKron* (28 : 6), *Mącz* (2 : 1), *CzechRozm* (10 : 1), *SkarJedn* (7 : 1), *SkarŻyw* (40 : 3); *oba o jasne*.

sg *N* bałwochwalstwo (51). ◇ *G* bałwochwalstwa (113). ◇ *D* bałwochwalstwu (16). ◇ *A* bałwochwalstwo (61). ◇ *I* bałwochwalstwem (47). ◇ *L* bałwochwalstwie (13). ◇ *pl N* bałwochwalstwa (6). ◇ *G* bałwochwiałstw (2), bałwochwalstw (1); *BielKron* (2 : 1). ◇ *A* bałwochwalstwa (18). ◇ *I* bałwochwalstw (3). ◇ *L* bałwochwalstwach (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

Cześć boska oddawana bałwanom, kult bałwanów; wielobóstwo, pogaństwo; idololatria Mącz, Calag, Calep, Cn; superstitia Calag (334) : Ia w zarań pobilem wżytki grzeźniki thego fwiata. w zarań, to iest gdym przyźedł na fwiath skaziłem bałwochwałtuo WróbŻołt hh; SeklWyzn 2v, 3, 3v; Gniewa fię welmi o Bałwophalstwo pan y dał przekłęstwo rzekąc/ przekletyto człowiek ktori chwali za boga vczinek rzemieńnika/ y poklada w nym nadzieię fwoię. SeklKat Ev, Ev [2 r.]; MurzNT 116; KromRozm II i3v, i4v; KromRozm III F6; LubPs D3 marg, D3, Sv marg, Y3 [2 r.]; KrowObr A3v, 63v; O frogim káraniu ludu Zydowkiego y miáftá Ieruzálem/ tudziez y wśfeh ludzi bezbożnych/ prze Bálwochwałtwa ich Leop Soph 1 arg, Deut 12 arg, 4.Reg 21 arg, Ier 16 arg, Os 10 arg, Act 17/16 (7); Bałwochwałtuo Izráelitow około ćielcá złotego BibRadz Ex arg, I 108d marg, Iudic 3 arg, Is 19 arg, Os 3 marg, 4 arg (22); A Gdy náftáto było bałwochwałtuo ognia w Káldeiey BielKron 11, 9, 10, 25, 34v, 45 (36); Hinc lararium sacrarium domesticum in quo lares suos colebant antiqui, Domowa kápliczká w którey pogańtuo fwe boskie bałwochwałtuo zwykło miewác. Mącz 184c, 164c; OrzQuin N4 [2 r.]; RejAp E3, 28v, 30v, 122, 180, Ff4; Ten był bárzo vftáwiczny w miłofiernych vczynkách/ ále chwalił Bálwochwałtuo. HistRzym 126v; RejPos 226; BiałKat 131 [2 r.]; GrzegŚm 32; KuczbKat 285; RejZwierc 125; WujJud 48v, 54, 60; WujJudConf 12v, 137; BudBib 1.Reg 15/23, Is 2/6; CzechRozm 81, 95 [2 r.], 187v; SkarJedn 28, 86; Calag 2b; pomagali znowu Pogáńtuo bałwochwałtwa SkarŻyw 558, 25, 274, 341, 357, 402 (37); StryjKron [145], 148, 542; CzechEp 57, 86; KlonŻal B3v; przenieśli fię z pogańkiego bałwochwałtwa/ do Papieſkie^{go} rzkomo nabożeńftwa NiemObr 15, 179; ArtKanc O16; Calep 500b; LatHar 376, 497; Tu widzifz/ że poklon y vpadanie v nog/ moze być czynione nie tylko Pánu Bogu/ ále y ánióloom/ y ludziom ſwiętym/ bez bałwochwałtwa: byle nie było z taką czcią y chwałą/ ktora iest Pánu Bogu włafna. WujNT s. 848, s. 16, s. 462, s. 470, s. 479, Gal 5/20 (12); Mieczyflaw pierwzy pan náłz Chrześciánki, [...] Ná tychmiałt zniłczył wżytkie Bozki one, Ku bałwochwałtuo od Pogan fpráwione. KlonKr C; PowodPr 4, 19, 28; Zadna religia ták wiele bałwochwałtwa nie obáliłá y ono ze wżego ſwiátá nie wypędziłá/ iedno tá Chrześciánka. SkarKaz 277a, 116b, 119a, 275a, 277a, 487a [3 r.]; SkarKazSej 679a.

W charakterystycznych połączeniach: brzydzić się bałwochwalstwem, chwalić, cirpieć bałwochwalstwo, dopuszczać się bałwochwalstwa, ganić bałwochwalstwo, grozić o bałwochwalstwo,

ić do bałwochwalstwa, namawiać do bałwochwalstwa, nastaje bałwochwalstwo, naśladować bałwochwalstwa, nawrócić się, nawrocenie od bałwochwalstwa, niewolić do bałwochwalstwa, obalić bałwochwalstwo, obracać od bałwochwalstwa, obrocić wniwecz bałwochwalstwo, oddany bałwochwalstwu, odrzucić bałwochwalstwo, odstraszać od bałwochwalstwa, odwieść (2), odwozić (2), odwracać od bałwochwalstwa, opuścić bałwochwalstwo, parać się bałwochwalstwem, poddany bałwochwalstwu, pomiotać bałwochwalstwo, (po-)prześcić bałwochwalstwa, porzucić (2), postanowić, potępić bałwochwalstwo, przeczyszczać od bałwochwalstwa, przymuszać do bałwochwalstwa, przywieść bałwochwalstwo, przywozić ku bałwochwalstwu, przyzwolenie na bałwochwalstwo, puszczać bałwochwalstwo, rozmnażać bałwochwalstwo, rzucić się do bałwochwalstwa, skłonić się, skłonny do bałwochwalstwa, skłonny ku (2) bałwochwalstwu, stroić bałwochwalstwo, strzec się bałwochwalstwa, trwać w bałwochwalstwie, uciec, uciekać (2) od bałwochwalstwa, udać się do bałwochwalstwa, na (4), za bałwochwalstwo, za (2) bałwochwalstwem, ustawić bałwochwalstwo, ustaje bałwochwalstwo, winien bałwochwalstwa, wpaść w bałwochwalstwo (2), wybić bałwochwalstwo, wyczyścić od bałwochwalstwa, wykorzenić (5), wykorzenione bałwochwalstwo, wykorzenienie bałwochwalstwa, wymyślić, wymyślone bałwochwalstwo, wyrwać z bałwochwalstwa, wyrzucić precz bałwochwalstwo, wystrzegać się (2), zakazować (2) bałwochwalstwa, zarażony bałwochwalstwem, zarzekać się bałwochwalstwa, zasnąć w bałwochwalstwie, zbrzydzić się bałwochwalstwem, zburzyć bałwochwalstwo, (z-, po-)mazać się (3), zmazany bałwochwalstwem, zostać w bałwochwalstwie; bałwochwalstwo brzydkie, dziwne, egipskie, izraelskie, Jeroboamowe, kaldejskie, (na-)pirwsze (2), ojcowskie, pogańskie (4), rozliczne, sprośne (5), szkodliwe, wielkie (2), zatwardziałe, żydowskie; bałwochwalstwo około cielca.

W *przen* (14) : *KrowObr* 105; *Cefarz* [...] rofkazał Sáfkkiemu Kfiążęćciu/ áby fzedł przed nim z mieczem/ [...] do kościoła [...] oni fpytáli fwych doktorow możeli tho być bez bałwochwálftwá/ powiedzieli iż może *BielKron* 207v; *GrzegŚm* 21; *KuczKat* 380; *Zowie* łakomftwo bałwochwálftwem/ ábowiem iáko bałwochwálfcá czći y dziwuie fie/ á cáłwie bałwáná [...] tymże obyczáiem łakomy człowiek chwałę dawa/ dziwuie fie/ y miłwie pieniądze *RejPosWstaw* [110³], [110²]; bo do tego końcá czárt zmierza y dla tego fzkody czyni, áby mu fię ludzie pokłónili/ a iego o pomoc prošili/ y to z nim bałwochwálftwo ftroili. *SkarŻyw* 36, 36, 46, 173 [2 r.]; *WujNT Eph* 5/5, *Col* 3/5, *Zzzzz4*; Y gdy ná fzyderftwo Bogá práwdziwego/ [*Baltazar*] pił z nich [*statków z kościoła izraelskiego*] ftroiąc Bałwochwálftwo fwoie *PowodPr* 75.

a. W polemikach religijnych katolików z innowiercami obelżywe przezwisko nadawane przez przeciwników zwalczanym odłamom chrześcijaństwa; fałszywa wiara, błędy religijne, odszczepieństwo, kacerstwo, herezja; *superstitio Mącz*, *Calag* (131) : Ale przed obrazmy klękać/ ofiarować/ fwieczki ftawiać/ na wfpomózenie ich wzywać/ w nich nadzieie mieć/ albo im pacierze mówić/ to ieft pogańskie/ a panv bogv barzo mierzione bałwochwalstwo *SeklWyzn* g2v; *SeklKat* E2 [2 r.], H3, K4, T2, Y2 (8); *HistAl* K; Yuż nas dáley ludzkimi wfstawámi/ y Ancykryftowemi á dyabelfkimi zabobony zá nos nyewodźcye/ ani w bałwochwálftwo przywodźcye. *KromRozm I* B2, D4, G3v [2 r.], G4, O2v (8); *Diar* 139; *LubPs* A4, S2; *KrowObr* 98, 116, 117v [2 r.], 118, 187 (13); iż Mfza iego ieft bałwochwálftwo: iż we Mfzy Dyablá/ nie ciáło Boże podnoši. *OrzList* f2v, bv, d3v, e, e2 [2 r.], e3v [3 r.] (10); *BielKron* 205v [2 r.]; *Mącz* 139c; policzek ón/ ktorým policzkujemy [...] Cérkiéw świętá

Krześcijańską/ Bálwochwálstwo/ to iest cudzołóstwo Duchowné iéy zádáiac? *OrzQuin* Y2v, N4v; *SarnUzn* D4, H2v; *RejAp* E3, 175v; *BiałKat* 73v; *WujJudConf* 15, 213v, 241, 246, 248v; *CzechRozm* 7 marg, 7v, 67v, 175v, 223, 265v, xx4v; *SkarJedn* 91, 197, 345 [2 r.], 346, 377 (7); *SkarŻyw* 57, 189, 517; ktorzy z Kátoliki I. M. odłtępuią [...] świádomi będąc złey wiáry [...] złego też żywotá/ bálwochwálstwá grubego/ kupiectwá dułz ludzi pomárłych obrzidłego/ y inłzych niezliczonych niezbożności *CzechEp* 358, 51, 60, 64, 80, 82 (20); *NiemObr* 15, 23, 116, 120, 159 (10); niewiem by mogło być znaczniejszy y włáfnieyłze bálwochwálstwo/ iáko łowo człowieká iednego/ zá łowo BOże przyjmowác *ReszPrz* 69, 16, 34, 46; *ArtKanc* Lv; Przetoż niełufłznie haeretycy Kátolikom bálwochwálstwo przypifuią *WujNT* 456, 424, 477, 679, 700, Yyyyy4v; *PowodPr* 28, 29; *SkarKaz* 276a [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: dzieje się, mnoży się (2) bálwochwalstwo; bawić się bálwochwalstwem (2), czynić bálwochwalstwo, mienić bálwochwalstwem, nawymyślác bálwochwalstwa (na-)zwać (8), parác się bálwochwalstwem, płodzić bálwochwalstwo, pomagać bálwochwalstwu, pomazany bálwochwalstwem, przec się, przestác (2) bálwochwalstwa, przyciskać do bálwochwalstwa, przypisowác bálwochwalstwo, przywodzić w bálwochwalstwo, schylać się do bálwochwalstwa, skłónnny ku bálwochwalstwu (2), splugawio,ny bálwochwalstwem, sprzeciwiać się bálwochwalstwu (2) stroić bálwochwalstwo, śmierdzieć bálwochwalstwem, uczyć bálwochwalstwa, upać w bálwochwalstwo, uwiarowác się bálwochwalstwa, wygladzić, wykorzenić (2) bálwochwalstwo, wyrwác od bálwochwalstwa, wystrzegać się bálwochwalstwa, zada(wa)ć bálwochwalstwo (4), zakazowác bálwochwalstwa (2), zamierzwiony bálwochwalstwem, zarzuć bálwochwalstwo; bálwochwalstwo antychrystowskie, ciężkie, grube (5), jawne (3), najwyłzsze, obmierzłe (3), obrzydłe, okrutne (3), papieskie (2), pogańskie (4), rozliczne (2), sprosne (7), srogie, stare, straszliwe, szatańskie, szczyre, szczere (3), szkodliwe, widziane, wielkie, własne, znaczne, zwierzchnie; bálwochwalstwo obcych bogów; głowa (2), lice bálwochwalstwa.

Szeregi: »bluźnierstwo i bálwochwalstwo; bálwochwalstwo (błád) i bluźnierstwo« (4 : 2): A nákoniec włzytko piłmo Święte wátpliwym y podeyrzanym vtzynieł/ Bálwochwálthwá y bluznierłthwá náplodził *KrowObr* 53v, 166v, 170; *SarnUzn* H3v; *WujJudConf* 243; *WujNT* 750.

»kacerstwo ani bálwochwalstwo«: okázuiąc/ że przy nas żadnego Kácerłtwá áni bálwochwálstwá niemálz *WujJud* 15.

»bálwofalstwo a niewierność«: Karze pan Bog ludzi dla takowego Bálwophalłtwá á niewiernołci *SeklKat* D4v.

»bálwochwalstwo i odszczepieństwo«: [Bog] złemu człowiekowi dla grzechow iego/ á zwłázczá dla bálwochwálstwá y odłzczepiełstwá/ ołobliwá onę łáłkę odeymuie *WujNT* 526.

Synonimy: idolatryja, pogaństwo, a. bluźnierstwo, błád, herezyja, kacerstwo, niewierność, odszczepieństwo, powiara.